

Onderwerp : Vervolg Evaluatie pilots preventieprogramma Sociaal Domein
Zaaknummer : 1969-78575
Gemeenteraad : Nee

Voorgesteld besluit

- Kennis te nemen van de eindevaluatie pilots Home-Start en Relatie- en scheidingspunt.
- Home-Start na afloop van de pilot beëindigen.
- Het Relatie- en scheidingspunt na afloop van de pilot voort te zetten en de opdracht aan Sociaal Werk De Schans uit te breiden met deze taak.
- Bekostiging Relatie en Scheidingspunt te dekken uit hiervoor gereserveerde ruimte op taakveld 6.72.

Preventieprogramma

In het kader van preventieprogramma werken we aan de ambitie uit de Perspectiefnota 2019-2022 om 'stevig in te zetten op preventie'. Dit doen we aan de hand van drie sporen: 1. Innovatie van de ondersteuning, 2. Inkoop en 3. Gedragsverandering. In spoor 1 hebben we in totaal vijf pilots uitgevoerd:

1. Krachtgezin
2. Gezinsverzorgende
3. Home-Start
4. Relatie- en scheidingspunt
5. Gezinsklas

Het Preventieprogramma loopt dit jaar ten einde. Daarover ontvangt u een aparte notitie. Op 25 april jl. heeft u reeds een besluit genomen over twee van de vijf pilots uit het preventieprogramma (Krachtgezin en Gezinsverzorgende). Voor betreffende pilots was reeds in april besluitvorming nodig i.v.m. aflopen pilot op 1 juli 2023. Dit collegevoorstel betreft twee van de overige drie pilots uit spoor 1 van het preventieprogramma: innovatie van de voorzieningen: Home-Start en Relatie- en scheidingspunt. Voor deze pilots is nu besluitvorming nodig omdat de pilots eind 2023 aflopen. Voor de pilot Gezinsklas loopt een ander besluitvormingstraject omdat deze pilot een andere looptijd heeft en gefinancierd is vanuit NPO middelen. Het collegevoorstel dat nu voorligt betreft dus de eindevaluatie van de twee pilots: Home-Start en Relatie- en scheidingspunt.

Eindevaluatie Pilots Home-Start en Relatie- en scheidingspunt

Om de ambitie 'stevig inzetten op preventie' handen en voeten te geven hebben we middels pilots nieuwe initiatieven gerealiseerd. Hiermee proberen we de beweging van zorg en ziekte naar gedrag en gezondheid te stimuleren. Voor alle twee pilots (Home-Start en Relatie- en scheidingspunt) is een uitgebreide evaluatie gedaan waarin alle betrokkenen (deelnemers, professionals, verwijzers) zijn meegenomen. In de bijlagen is van beide pilots het evaluatieverslag opgenomen.

☀ Home-Start

Wat is Home-Start

Home-Start is een preventief opvoedprogramma dat zich richt op opvoedondersteuning bij alledaagse opvoedvragen¹. Elk gezin maakt wel eens een periode door waarin het niet zo goed gaat. Meestal lossen de ouders deze problemen zelf op. Maar soms hebben gezinnen meer dan anders behoefte aan een luisterend oor of een helpende hand. Dit zal vaker het geval zijn wanneer gezinnen

minder kunnen terugvallen op een sociaal netwerk. Hoofddoel van Home-Start is voorkomen dat alledaagse problemen van ouders met jonge kinderen uitgroeien tot langdurige problemen.

Evaluatie Home-Start

Uit de resultaten blijkt dat deelnemers de Home-Start interventie positief waarderen. Vaak mist moeder iemand die naast haar staat, met wie ze een meer vriendschappelijk contact op kan bouwen en met wie ze af en toe leuke activiteiten kan ondernemen. Het belang van het normaliseren van het gezin is groot en een vrijwilliger kan hier een bijdrage aan leveren. Vaak horen ouders juist graag wat ze al wel goed doen. De snelle inzet, laagdrempeligheid en flexibiliteit van de vrijwilliger worden als positieve punten genoemd van Home-Start. Wat opvalt is dat veel hulpvragen vallen onder Wmo (en minder onder Jeugdwet, zoals we bij aanvang pilot dachten). Daarbij doelen we op hulpvragen als: het oefenen van de Nederlandse taal, een luisterend oor, zelfvertrouwen krijgen in ouderschap en doorbreken van sociaal isolement. Idealiter zouden we bij dit soort hulpvragen het netwerk in willen zetten, in plaats van een preventieve interventie. Maar uit de evaluatie blijkt dat juist dat beschikbare netwerk vaak ontbreekt.

Ondanks dat vrijwilligers het uitbreiden van sociaal netwerk als aandachtspunt hebben lukt het vaak niet om dit bij de deelnemende gezinnen te realiseren. De bedoeling van Home-Start is dat de vrijwilliger een beperkte tijd (1 tot 1,5 jaar) in een gezin is. De vrijwilliger zelf is tijdelijk een onderdeel van het sociaal netwerk van het deelnemende gezin en probeert samen met het gezin te kijken naar hoe het sociaal netwerk duurzaam uitgebreid kan worden. Op het moment dat het Home-Start traject van het deelnemende gezin wordt afgesloten verlaat de vrijwilliger het gezin.

In 2022 zijn in totaal 22 gezinnen ondersteund (waarvan 6 gezinnen reeds in 2021 ondersteund werden en dus 16 nieuwe gezinnen in 2022 gestart zijn). In 2021 waren er 8 vrijwilligers actief bij Home-Start, in 2022 waren dat er 12. Met de inzet van deze preventieve interventie willen we voorkomen dat zwaardere maatwerkvoorzieningen ingezet worden. Voor de pilot Home-Start hebben we € 53.000 per jaar beschikbaar gesteld. Met dat bedrag zijn in 2021 door Home-Start vrijwilligers 12 gezinnen ondersteund. Het is moeilijk om in te schatten of er daadwerkelijk kosten worden bespaard. We kunnen niet met zekerheid zeggen wat er voorkomen wordt aan problematiek in de toekomst door op dit moment in te zetten in ondersteuning door Home-Start.

Afronden pilot Home-Start

Home-Start is een interventie die bijdraagt aan preventie. Het grootste aandachtspunt is het vergroten van het sociaal informeel netwerk. Home-Start wordt ongeveer 1 tot 1,5 jaar ingezet. Daarmee wordt de vrijwilliger gedurende die periode een tijdelijke uitbreiding van het netwerk.

Ambtelijk voorstel is om Home-Start af te ronden en op termijn in te zetten op een project zoals buurtgezin of steungezin. Dat is een interventie waarbij een 'stevig' gezinnen die zich langdurig informeel wil binden aan een gezin met een hulpvraag. Vergelijkbaar met de interventie Steungezin van Humanitas of Buurtgezin. Gezinnen aan elkaar koppelen wordt dan wederkerig. Ouders en kinderen van een gezin met een hulpvraag komen dan ook over de vloer bij het gezin dat ondersteuning biedt. De steungezinnen kunnen ook helpen bij ontlasten van ouders, door de kinderen bij hen te laten logeren, naar zwembles te brengen etc. Indien mogelijk kopen we deze interventie in bij Humanitas. De gezinnen die niet geholpen zijn met structurele ondersteuning van een stevig gezin kunnen gebruik maken van een andere interventie in onze gemeente, onder andere: ouder café, buurtbakkie, taalhuis, buurthuis kamers, traject van 6 weken huishouden op orde van De Nieuwe Zorg Thuis.

Dat betekent voor Humanitas dat er na de looptijd van de pilot (eind 2023) vanuit gemeente Westerkwartier geen opdracht meer is voor project Home-Start. De huidige trajecten moeten

afgerond worden en bij opstart nieuwe trajecten moet rekening gehouden worden met einddatum van 31 december 2023.

☀ **Relatie- en scheidingspunt**

Wat is het relatie- en scheidingspunt?

Het relatie- en scheidingspunt is er voor (scheidende) ouders, hun kinderen en hun sociale omgeving. Het is een laagdrempelige voorziening om betrokkenen te informeren, faciliteren, ondersteunen en begeleiden bij alle vraagstukken die spelen rondom relatieproblemen, een echtscheiding en/of de gevolgen daarvan voor kinderen. Het relatie- en scheidingspunt richt zich daarbij op preventie, signalering en het bieden van vroegtijdige ondersteuning. De aandacht voor preventie en vroegsignalering en samenwerking en afstemming tussen partijen dragen bij aan een vermindering van relatieproblematiek, verminderen van complexe scheidingen en het verminderen van de gevolgen van een echtscheiding voor betrokken kinderen. In het verlengde daarvan wordt de inzet van (duurdere) geïndiceerde jeugdhulpproducten op termijn voorkomen.

Uit een inventarisatie voorafgaand aan deze pilot bleek dat de inschatting was dat de gemeente jaarlijks zo'n € 400.000 aan jeugdhulpindicaties verstrekke voor scheiding gerelateerde vraagstukken. Met inzet van het relatie- en scheidingspunt kan soortgelijke ondersteuning geboden worden voor € 200.000. Dus met circa € 400.000 minder inzet aan geïndiceerde jeugdhulp (-10%) en door € 200.000 meer inzet in algemene voorzieningen (+5%) kan deze ombuiging gerealiseerd worden. Dat wordt veroorzaakt door enerzijds meer laagdrempelige en preventieve ondersteuning maar ook door collectieve ondersteuningsvormen en inzet van vrijwilligers. Aangezien de pilot nog ontwikkeld moest worden en het een investering aan de voorkant vroeg (kosten gaan voor de baten) zijn we 'voorzichtig' begonnen door eerst uit te gaan van de helft van het aantal te verwachten cliënten. Zie voor meer toelichting scenario 3 in de businesscase (bijlage 1). Hierbij gingen we niet uit van '-10+5' maar van '-5+3'. In dit scenario zetten we de helft (€200.000) van de totale kosten minder aan geïndiceerde jeugdhulp in (-5%). De kosten op basis van een inzet van 32 uur per week door Sociaal Werk De Schans, gedurende een jaar bedroegen € 120.000 (+3%). Dat betreft een vermindering van de kosten van € 80.000 per jaar. Per jaar werd verwacht 32 casussen te kunnen ondersteunen.

Evaluatie relatie- en scheidingspunt

Het relatie-en scheidingspunt heeft in totaal 183 trajecten geregistreerd. Hiervan waren 25 reeds gestart voorafgaand aan de pilot. Binnen de pilot zijn 158 (111+47) nieuwe trajecten gestart (in 2022 en eerste maanden 2023). Er zijn reeds 123 trajecten afgerond.

Deelnemende ouders en kinderen zijn positief over het relatie- en scheidingspunt. Uit de resultaten blijkt dat het relatie-en scheidingspunt bijdraagt aan het versterken van de eigen kracht van inwoners. Inwoners weten het relatie- en scheidingspunt goed te vinden en worden zich daardoor in een vroeg stadium bewust over wat hun relatie en eventuele scheiding voor gevolgen heeft voor hun kinderen. De ondersteuning van het relatie- en scheidingspunt helpt ouders onderscheid te maken tussen hun rol als ouder en hun rol als ex-partners. Daarnaast draagt het relatie- en scheidingspunt bij aan versterken eigen kracht van de betrokken kinderen. Uit de resultaten blijkt dat zowel kinderen als ouders de ondersteuning positief waarderen en het hen helpt.

Uit de resultaten blijkt dat met het relatie- en scheidingspunt een laagdrempeligere vrij toegankelijke ondersteuning dichtbij inwoners is gerealiseerd. In het eerste jaar werden al 136 trajecten geregistreerd terwijl bij aanvang van de uitgedaan werd van 32. Inwoners weten het loket goed te vinden, bijvoorbeeld via school of via de tasjes die uitgedeeld zijn. Ook vanuit team Mens & Gezin wordt volop verwezen naar het relatie- en scheidingspunt. Daarbij moet wél genoemd worden dat consultants ook voor deze pilot al verwezen naar maatschappelijk werk bij scheidingsproblematiek. Naast aanmeldingen vanuit de gemeente weten ook andere verwijzers het

relatie- en scheidingspunt te vinden. De manier waarop team Mens en Gezin van de gemeente en Sociaal Werk De Schans de samenwerking hebben vormgegeven in deze pilot kan een blauwdruk zijn hoe het op andere onderwerpen opgepakt zou kunnen worden. Dus eigenlijk is er ook een pilot gedraaid over hoe het welzijnswerk en sociaal domein gemeente samen op kunnen trekken bij transformatie naar voorliggende voorzieningen.

We zien dat steeds meer inwoners gebruik maken van het relatie- en scheidingspunt. Consulenten geven aan dat veel casussen waarbij scheidingsproblematiek een rol speelt minder maatwerk wordt ingezet maar ondersteuning vanuit het relatie- en scheidingspunt. Per casus levert dit een besparing op de gemeentelijke uitgaven op. Wat er precies was ingezet als het relatie- en scheidingspunt er niet was geweest blijft een schatting. Vanuit zorgaanbieders wordt ook het signaal afgegeven dat er veel minder gebruik gemaakt wordt van hun (geïndiceerde) aanbod voor scheiding problematiek. Als er voor de 158 trajecten die gedurende de pilot op peildatum 30 april opgestart zijn bij het relatie- en scheidingspunt geen maatwerk is ingezet, kunnen we met enige zekerheid zeggen dat de verwachte besparing (€ 80.000) op geïndiceerde jeugdzorg bij deze casussen is gehaald.

Het totaal aan indicaties jeugdhulpproducten dat specifiek ingezet wordt bij echtscheiding gerelateerde problematiek nam af tussen 2021 en 2022. Deze afname leek af te vlakken in het eerste kwartaal van 2023 (peildatum evaluatie 1 mei 2023). Bij het schrijven van dit collegevoorstel blijkt dat de indicaties jeugdhulpproducten sinds mei weer oplopen, ook voor echtscheiding gerelateerde jeugdhulpproducten. De hogere kosten van de indicaties jeugdhulpproducten worden met name bepaald door problematiek in complexe echtscheidingen. Situaties waarbij bijvoorbeeld 'Begeleide Omgang' via de rechter wordt opgelegd of waarbij ouders na een jarenlange strijd niet meer in staat zijn om met elkaar te communiceren. Dit geeft de complexiteit aan van de transformatiebeweging die we met elkaar maken. De inzet van het relatie- en scheidingspunt resulteert wellicht pas over 5 jaar in afname van complexe scheidingen en dus kosten van geïndiceerde jeugdhulpproducten. De ouders die nu gebruik maken van het relatie- en scheidingspunt komen voorkomen hopelijk dat hun situatie zo escaleert dat er binnen het vrijwillig kader geen mogelijkheden meer zijn.

Borging relatie- en scheidingspunt

Ambtelijk advies is om de het relatie- en echtscheidingspunt na afloop van de pilot te behouden in de huidige vorm. Uit de evaluatie blijkt dat het relatie- en scheidingspunt voldoet in een behoefte. Betrokken deelnemers, professionals en verwijzende consulenten zijn positief over de ondersteuning. Er is veel meer gebruik gemaakt van het relatie- en echtscheidingspunt dan bij aanvang van de pilot verwacht werd. Voor bedrag dat per jaar aan relatie- en scheidingspunt beschikbaar gesteld wordt, kan men in voorliggende voorziening meer inwoners ondersteunen dan wanneer hetzelfde bedrag via maatwerk ondersteuning ingezet wordt. Met name laagdrempeligheid, loskoppelen ouderproblematiek en aparte aandacht voor betrokken kinderen worden als kernpunten genoemd. Zowel voor verwijzers als voor deelnemende ouders wordt de deskundigheid specifiek op het gebied van scheidingsproblematiek als waardevol ervaren.

Ambtelijk voorstel is om het karakter van algemene voorziening voor relatie- en scheidingspunt te behouden. Dat zorgt juist voor laagdrempeligheid en groot bereik. Daarnaast is ambtelijk voorstel om het relatie- en scheidingspunt toe te voegen aan de basisopdracht van Sociaal Werk De Schans. Er wordt sinds de pilot namelijk fundamenteel anders gewerkt op dit thema. Er zijn nieuwe ondersteuningsvormen ontwikkeld, het werk is op een bepaalde manier ingericht, er wordt expliciet bekeken of individueel of collectief aanbod passend is, er wordt gewerkt met gecertificeerde trainers. Dat is een wezenlijk verschil met hoe het daarvoor was. Zowel in het sociaal domein van de gemeente als binnen het welzijnswerk is men rondom deze problematiek in de volle keten anders gaan denken en doen. Dat kunnen we alleen behouden als we het relatie- en scheidingspunt als extra taak toevoegen aan de opdracht aan Sociaal Werk De Schans.

Kosten

Er is jaarlijks een bedrag van € 120.000 nodig om de basisopdracht van Sociaal Werk De Schans uit te breiden met het relatie- en scheidingspunt¹. Ambtelijk voorstel is om het budget te dekken uit hiervoor gereserveerde ruimte op taakveld 6.72.

Personele consequenties

Bij het Preventieprogramma Sociaal Domein waren zowel team Mens en Gezin als Advies en Relaties betrokken. Het managen van Preventieprogramma en het ontwikkelen van de pilots lag bij beleidsadviseurs Advies en Relaties. De uitvoering van de pilots lag bij Mens en Gezin. Nu de pilots in het Preventieprogramma ten einde lopen betekent dat voor de personele inzet het volgende: De afronding van Home-Start valt onder beleidsadviseur Mens en Gezin i.s.m. projectleider spoor 1, Advies en Relaties. De inzet van Relatie en scheidingspunt valt, na afloop van pilot als reguliere voorziening onder beleidsadviseur Mens en Gezin. Budgethouder Mens en Gezin Jeugd en WMO.

Dit voorstel is besproken met

- Renate Veenstra, Programmamanager Preventieprogramma team Advies en Relaties
- Erna Muntendam, Beleidsadviseur A Sociaal Domein
- Martine Buurman, beleidsadviseur Jeugd/ WMO
- Tjakkellen Nipperus, beleidsadviseur Jeugd/ WMO
- Sara Meijer, teamleider Mens en Gezin Jeugd, budgethouder Jeugd
- Christine Huizing, teamleider Advies en Relaties, budgethouder Advies & Relaties
- Hielke Posthumus, financieel adviseur
- Marlous Elderman, contractmanager, team Advies en Relaties
- Wethouder Bé Schollema

NB: dit voorstel wordt tegelijk met eindrapportage preventie programma Sociaal Domein ter kennisgeving voorgelegd aan de ASDW

NB: de resultaten van de pilots worden meegenomen in de eindrapportage van het Preventieprogramma Sociaal Domein aan de raad.

Bijlagen

Bijlage 1: Eindevaluatie Home-Start

Bijlage 2: Eindevaluatie Relatie- en scheidingspunt

¹ De uit te voeren dienst valt onder de overeenkomst Basisondersteuning Westerkwartier 2019-2024, conform het gestelde in artikel 9.